

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ КОЛЕКТИВНОГО ПРОТЕКЦІОНІЗМУ

Олейніков Ю.О.

Канд. екон. наук, доцент,
Київський національний торговельно-економічний університет

На сьогодні одним з головних аргументів на користь проведення країнами політики протекціонізму є *аргумент колективного захисту*, який свідчить про доцільність використання імпортного мита країною при проведенні нею політики колективного протекціонізму. Сутність політики колективного протекціонізму полягає в тому, що країни - торговельні партнери входять до об'єднання в межах якого скасовуються певні обмеження в торгівлі між його учасниками з метою підвищення конкурентоспроможності продукції країн, що входять до інтеграційного об'єднання, шляхом розширення розмірів ринку, скорочення трансакційних витрат тощо.

Політика колективного протекціонізму найбільше своє відображення знайшла при створенні таких інтеграційних об'єднань як митний союз, спільний ринок та економічний союз. На сьогодні, політику колективного протекціонізму за тим чи іншим видом інтеграційного об'єднання, проводять більшість країн світу. Серед найбільш відомих інтеграційних об'єднань які проводять політику колективного протекціонізму можна назвати наступні: Європейський Союз; Митний Союз Росії, Білорусі та Казахстану; Асоціація ЄС з Туреччиною; Центральноамериканській спільний ринок; Андський спільний ринок; Спільний ринок південного конусу; Карибське співтовариство та Карибський спільний ринок.

Теоретичні погляди на проведення країною політики колективного протекціонізму набуває особливої актуальності за умов дії поглибленої і

всеосяжної зони вільної торгівлі (ЗВТ) між Україною та Європейським союзом яка набула чинності з 1-го січня 2016 року.

Вперше аргументація колективного захисту знайшла своє відображення в теорії митного союзу засновниками якої є канадський економіст Д. Вайнер(1950) [1]. та американський економіст Дж. Мид.(1955) [2]. За своєю сутністю, теорія митного союзу, розглядає вплив імпортного мита на країну при умові її входження до митного союзу. Згідно з основними положеннями цієї теорії, у країні яка увійшла до митного союзу, виникають економічні ефекти: ефект створення та ефект відхилення торгівлі, які можна охарактеризувати як певні зміни в торгівлі та добробуті, що зумовлені формуванням митного союзу. Наслідком прояву ефекту створення торгівлі, є виникнення торгівлі між учасниками митного союзу, тоді як наслідком прояву ефекту відхилення є скорочення торгівлі з партнерами які не увійшли до його складу.

Подальший розвиток концепція колективного протекціонізму отримала в роботах Р. Ліпсей (1960)[3], якій вважав, що „потокостворюючий” ефект може створити позитивний наслідок та підвищити добробут, якщо вигоди від зміни структури споживання на користь дешевого імпорту переважають втрати від переорієнтації з торгівлі з країною, що виробляє товари при нижчих затратах, на торгівлю з країною, що витрачає для виробництва такого товару набагато більше коштів. У концепцію колективного протекціонізму були введені такі поняття виробничого та споживацького ефектів митного союзу.

Розвиток цієї концепції продовжив у своїх працях американський вчений Баласса Б. (1961)[5], який зробив спробу визначення ефектів створення та відхилення торгівлі на прикладі Європейського Союзу. Він зробив порівняння еластичності попиту на імпорт країн Європейського Союзу до створення інтеграційного угруповання з тим самим показником після формування інтеграційного об'єднання. Він дійшов висновку, що

утворення Європейського Союзу мало ефект утворення торгівлі дуже суттєвих розмірів.

В той же час, представники іншої школи Л. Кохане (1993) [7], П. Робсон [8] розглядають розвиток колективного протекціонізму на основі теорії «домінуючих неекономічних чинників» та пояснюють мотивацію колективного захисту позаекономічними чинниками, де головною метою є престиж країни та покращення її іміджу у світі. Автори вважають, що через інтеграційне угруповання набагато легше досягти своїх цілей (забезпечення зростання виробництва, зайнятості, суспільної стабільності та безпеки). У межах цього підходу було зроблено спробу довести, що позитивних ефектів при створенні митного союзу є набагато більше, аніж при проведенні державою самостійної політики лібералізації.

В цілому, слід зазначити, що на сьогодні немає єдиної концепції, яка б ураховувала всі внутрішні та зовнішні чинники при проведенні країною політики колективного протекціонізму, тому ця проблема потребує подальшого осмислення.

Список літератури:

1. J. Viner, «The Customs Union Issue» (New York: Carnegie Endowment for International Peace. 1950).
2. Meade J. «The Theory of Customs Unions». – Amsterdam, 1955.
3. Ліпсей Р. Теорія митного союзу: загальний огляд [Текст] / Р. Ліпсей // Економічний журнал. – №70 (279). – с. 496-513.
4. Баласса, Б. Теорія економічної інтеграції [Текст] / Б. Баласса. – Іллінойс: Річард Ірвін, 1961. – 324 с.
5. Кохане, Р. Інституціоналістська теорія та реальні виклики після холодної війни. Неореалізм та неолібералізм: сучасні дебати [Текст] / Р. Кохане. – Нью Йорк: Колумбія університі прес, 1993. – С. 269-300.
6. Робсон, П. Економіка міжнародної інтеграції [Текст] / П. Робсон. – Лондон: Аллен та Унвін, 1987. – 321с